

Delal bi rad

Mladi, polni upov in elana, so pripravljeni na življenje in bi radi delali, bili samostojni in odločali o lastni usodi. Nekateri izobraženi, drugi manj, čakajo na svojo priložnost za delo. Večina jih na trg dela vstopi s študentskimi napotnicami, ki so veljale za najbolj prilagodljivo in najmanj obdavčeno obliko dela, pa ne samo za mlade, tudi za mlade po srcu. Prenekateri gospa v zrelih letih je opravila kakšno delo po študentski napotnici, ker nadzor ni bil tako natančen in ni bilo omejitev pri zaslužku. Študent je samo pazil, da ni delal več ur, kot je bila tedenska obveznost. Navidezna svoboda trga dela je delovala v netržnem sistemu, kjer smo imeli vsi službe s približno enakimi plačami, študentsko delo pa je bilo večinoma vir dodatnega zaslužka ali celo posebnih nagrad za dobro opravljeno redno delo. To je bil trg dela, ki se je oblikoval kot vzporedni trg v zaprtem in togem sistemu dela in je dopuščal vsaj malo fleksibilnosti.

Delavske pravice

Delavci so imeli iz delovnega razmerja ogromno pravic, sindikati pa z njihovim branjenjem praktično nobenega dela. Če me spomin ne vara, so organizirali sindikalne zabave, izlete in razne ugodnosti, denimo nakup ozimnice. Podjetja so imela delo na notranjem političnem trgu, takrat se je temu reklo plansko gospodarstvo. Proizvodnja je tekla, tudi če je presegla potrebe trga, delo pa je bilo plačano z dodatnim tiskanjem denarja. To so bili zanimivi časi, še zdaleč pa ne tako idealni, kot jih nekateri opisujejo danes. Sistem se ni obnesel in ga je bilo treba zamenjati.

Prešli smo v tržno gospodarstvo, vanj pa prenesli večino delavskih pravic, z vsemi posebnostmi, ki imajo zelo malo skupnega s tržnim gospodarstvom in odprtim trgom dela. Posebnost je vštevanje odmora za malico ali kosilo v delovni čas in priznavanje posebnih stroškov za prehrano, ki nima nobene logične povezave z našim delom. Ne potrebujemo tega dodatka, naša osnovna plača naj bo tako visoka, da nam bo omogočila dostojno preživetje.

Še večja posebnost je plačevanje prevoza na delo. Ta strošek je lahko zelo visok, zaradi česar je oddaljenost stalnega bivališča od kraja zaposlitve eden bistvenih dejavnikov pri izboru kandidatov za zaposlitev. Posebnost je tudi ščitenje starejših zaposlenih in posebnih privilegijev, ki jim pripadajo. Zaradi njih so po petinpetdesetem letu tako rekoč nezaposljivi oziroma jih odpuščajo pred to starostno omejitvijo.

Komu koristi sindikalno varovanje delavskih pravic in vztrajanje pri preživelih vzorcih? So morda trmasto vztrajni sindikati, ki želijo pomembno vplivati na politiko vodenja podjetja, generator novih delovnih mest ali ovirajo njihovo odpiranje?

Samozaposleni

Delo potrebujemo vsi, ker nas osrečuje oziroma nam omogoča preživetje. Vsakdo, ki je že kdaj izgubil službo, se bo verjetno strinjal, da ga delo osrečuje, ker ni bil še nikdar tako nesrečen kot takrat, ko ga je izgubil. Vsi si želimo neke gotovosti in varnosti. Vendar ali pretirana varnost na delovnem mestu ne zavira učinkovitosti in storilnosti? Teoretično in pragmatično gledano bi moralo biti najboljših dvajset odstotkov zaposlenih pripravljenih na napredovanje, najslabših dvajset pa na borzo. Teoretičnost in pragmatičnost v realnem življenju nista nujno optimalni rešitvi, sta pa večinoma racionalni, omogočata razvoj in sta gibalo napredka. Slabše odpuščajo, zato prihajajo novi in silijo dobre, da so še boljši, mar nam ni nekaj podobnega razlagal že Darwin? Ni rečeno, da so slabši delavci dejansko slabi; lahko se ne znajdejo v kakem delovnem okolju ali pa jim delo ne ustreza. Nismo vsi za vse in različnost nas krasi. Stalnost službe je bila včasih kakovost lojalnih delavcev, menjavanje pa

ni bilo razumljeno kot iskanje nečesa novega, boljšega, inovativnega. Naši starši so bili vse življenje v eni službi ali mogoče v dveh. To je bil privilegij ali zavora generacije *baby boom*, stalna zaposlitev za nedoločen čas. Koliko mladih ima danes službo za nedoločen čas, koliko starejših jo še ima? Še ti redki bodo postali eksoti. Vsaj v gospodarstvu, kjer na trgu čedalje bolj iščejo samozaposlene, ki jih lahko uporabijo pri projektu, dveh ali pa so njihovi stalni sodelavci že vrsto let. Delajo za njih, nimajo pa nobenih pravic iz prej omenjenega delovnega razmerja, ni regresa, ni odmora za malico, ni dopusta, ni prevoza na delo ..., razen če si ga lahko zaslužijo in privoščijo. Sanjska služba za nedoločen čas je realna samo še v državni upravi, zato si uradniki tako krčevito želijo dokazati, da so resnično potrebni, pišejo zahtevne zakone, ki jih tudi sami ne razumejo in jih po sprejetju težko izvajajo. Na koncu dneva pa vendarle lahko rečejo, koliko dela so imeli in komu se zdijo celo potrebni. Da ne bo pomote, uradnike potrebujemo, samo učinkoviti morajo biti in plača mora biti nižja, kot je v gospodarstvu, njihova prednost je stalna zaposlitev in ne visoka plača, ne dodatki, ne dodatno plačane funkcije v nadzornih svetih. V redni službi morajo imeti dovolj dela, da ne bo časa za popoldansko dopolnilno delo. Če pa se čutijo sposobne, naj gredo na transparenten in fleksibilen trg dela in tam uresničijo svoje ambicije.

Transparenten in fleksibilen trg dela

To je trg enakopravnih udeležencev na trgu. Ni pomembno, koliko so stari in katerega spola so, temveč kaj znajo in kaj lahko naredijo. Lahko so samozaposleni, lahko iščejo delo pri drugih delodajalcih, pomembno je, da se udeleženca na trgu dela hitro in učinkovito dogovorita za delo, ki bo trajalo eno uro, en dan ali več let, in bosta ostala v tem razmerju samo toliko časa, kolikor bo obema ustrezalo. Samo zadovoljen delavec bo vztrajal v službi, za katero bo primerno plačan, in samo zadovoljen delodajalec bo plačeval delavca, od katerega bo imel korist. Višina plače, odpovedni rok, odpravnina in podobne podrobnosti so stvar dogovora med njima, odvisno od zahtevnosti dela in pogajalskih sposobnosti udeležencev. Izguba službe ne bo nobena večja tragedija, ker bo že na naslednjem koraku čakala nova, saj za zaposlitev ne bo administrativnih ovir, za odpuščanje pa ne zapletenih in dragih postopkov. Delali bodo lahko vsi, vendar pod enakimi pogoji. Ko boš imel delo, ne boš prejemal socialnih dodatkov, ko boš delal, ne bo pokojnine. Pa saj s pokojninami ne bo težav, v prihodnje bodo zadostovale samo za pokritje osnovnih življenjskih stroškov.

Plačilo davkov

Od opravljenega dela je treba plačevati davke. Plačevali jih bomo vsi, brez izjem, v enakem odstotku in takoj. Manj pomembno je, ali davek plača delodajalec ali delojemalec, pomembno je, da je plačan. Plačilo mora biti enostavno na en račun. Kot primer: če zaslužim deset evrov, tri nakažem državi na njen transakcijski račun v enkratnem znesku. Ne pa tako kot zdaj, ko plačujemo prispevke na pet ali šest različnih računov in opravljamo računovodske posle za državo, obenem pa za vsako transakcijo plačamo še bančno provizijo. Zakaj že? Koga tako podpiramo?

In končno bodo tudi naše banke začele gledati, koliko na leto zaslužimo, in ne, ali imamo redno zaposlitev, ker jo lahko hitro izgubimo. Če bomo imeli pregleden in fleksibilen trg delovne sile, bodo vsi in predvsem mladi našli ustrezen prostor na njem, plačevali bodo davke, kreditno bodo sposobni, si ustvarili lastno življenje, ne bodo se imeli za izgubljeno generacijo in ne bo jim treba bežati v tujino.

Boštjan Boh

Združenje ocenjevalskih podjetij

GZS-Zbornica za poslovanje z nepremičninami